

Asia: VN/8871/2019

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta ja maakuntien perustamista koskevaksi lainsäädännöksi

Taustatiedot

Onko vastaaja

järjestö

Vastaajatahon virallinen nimi

Helsinkimissio ry, Helsingforsmission rf

Vastauksen kirjanneen henkilön nimi ja mahdolliset yhteystiedot

Toiminnanjohtaja Tuula Colliander

tuula.colliander@helsinkimissio.fi

Viranomaisille: Lausuntovastauksen käsitelleen toimielimen nimi ja käsittelypäivämäärä

-

Kysymyksiä uudistuksen tavoitteista

1. Voidaanko esityksellä kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta? Jos ei, niin miten ehdotusta tulisi siltä osin muuttaa?

Hallituksen esityksessä ei riittävästi huomioida järjestölähtöistä auttamistyötä ja sen tuottaman hyvinvointi- ja terveydenedistämistyön turvaamista.

Järjestöjen hyvinvointi- ja terveyden edistämistyö sijoittuu sosiaali- ja terveystalouden sekä ehkäisevän toiminnan välimaastoon vähentäen kunnan vastuulla olevien asukkaiden sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden tarvetta ja kuluja. Kunnat ovat tukeneet järjestöjen työtä koska se on ollut kustannustehokas tapa lisätä hyvinvointia.

On tärkeätä, että sote-maakuntien ja järjestöjen yhteistyön turvaamiseksi ja selkeyttämiseksi maakunnille kirjattaisiin sote-järjestämislakiin yhteistyövelvoite hyvinvointi- ja terveyden edistämistyön osalta sekä varmistetaan sote-maakuntien mahdollisuus avustaa alueensa järjestöjen toimintaa.

Yksinäisyys on keskeinen kansanterveyttä heikentävä ongelma, joka tulisi huomioida sote-uudistuksessa paremmin. Vakavaa ja jatkuvaa yksinäisyyttä kokee 400 000 suomalaista. Yksinäisimpiä ovat nuoret aikuiset ja yli 70-vuotiaat suomalaiset. Kansanterveydellisesti yksinäisyys nähdään terveydellisten ongelmien, kuten verisuonisairauksien, ylipainon, liikunnan puutteen tai tupakoinnin kaltaisena yhteiskunnallisena ongelmana. (Saari 2016, Savikko ym. 2019). Tutkimuksissa on osoitettu, että yksinäisyydellä on vahva yhteys sekä subjektiiviseen että objektiiviseen terveydentilaan ja lisääntyneeseen sosiaali- ja terveystalvelujen käyttöön (Andersson 1998, Gerst-Emerson & Jayawardhana 2015, Lyyra ym. 2019).

Valtakunnallisiin sosiaali- ja terveydenhuollon tavoitteisiin olisi tärkeätä ottaa järjestölähtöinen hyvinvointi- ja terveydenedistämistyö mukaan.

2. Voidaanko esityksellä kehittää pelastustoimen palvelujen saatavuutta, yhdenmukaisuutta ja vaikuttavuutta valtakunnallisesti, alueellisesti ja paikallisesti? Varmistaako esitys pelastustoimen pelastustoiminnan ja sosiaali- ja terveystoimen ensihoitopalvelujen synergiahyödyt? Jos ei, miten ehdotusta tulisi kehittää?

-

3. Toteutuuko demokratia esityksessä riittävällä tavalla? Jos ei, miten esityksen kansanvaltaisuutta voisi vahvistaa?

Ei tällä hetkellä. Kansalaisjärjestöjen rooli demokratian toteutumisessa tulisi ottaa paremmin huomioon. Järjestöt toimivat lähellä ihmisiä sekä vastaten avun tarpeisiin että osallistaen ihmisiä laajasti mm. ammattimaisesti koordinoitun vapaaehtoistoiminnan kautta. THLn selvityksen mukaan pienemmät kunnat ovat tietoisempia väestönsä erityispiirteistä, kun taas suuremmilla kunnilla on aukkoja tiedoissa. Isossa maakunnassa voi tulla ongelmaksi, että väestön tarpeet ja osallisuus palvelujen kehittämisessä jää vajaaksi. Asiakaskeskeisyys ja osallisuus toteutuvat kolmannen sektorin toiminnassa ja se tulisi nähdä osana palveluketjua, asiakaslähtöisyyden ja osallisuuden keskeisenä elementtinä hyte ja sote-palveluiden kokonaisuudessa. Maakuntia ja kuntia tulee velvoittaa perustamaan yhteistyöelin järjestöjen ja maakunnan/kuntien yhteisen työn koordinointiin. Kansalaisjärjestöt tuovat kansalaisten osallisuuden ja demokratian riittävän toteutumisen kannalta kokonaisuuteen olennaisen osan, jota ilman kokonaisuus jää vajaaksi.

Kysymyksiä sote-maakuntalaista

4. Muodostaako sote-maakuntalaki tarkoituksenmukaisen yleislain tulevien sote-maakuntien hallinnon ja talouden järjestämiselle?

-

5. Sote-maakuntalain 6 §:ssä säädetään maakunnan mahdollisuudesta alueellaan ottaa hoitaakseen sen lakisääteisiä tehtäviä tukevia tehtäviä sekä harjoittaa vähäriskistä liiketoimintaa, joka tukee sen lakisääteisten tehtävien toteuttamista. Tukeeko ehdotettu sääntely maakunnan itsehallinnon toteuttamista?

-

6. Sote-maakuntalain 5 luvussa säädetään sote-maakunnan asukkaiden osallistumisoikeuksista. Ovatko osallistumisoikeudet turvattu esityksessä riittävällä tavalla?

-

7. Sote-maakuntalain 8 luvussa säädetään sote-maakuntien yhteistoiminnasta. Onko siitä esitetty säädettäväksi sote-maakuntien toiminnan ja yhteistyön näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti?

-

8. Sote-maakunnan talouden ohjaus perustuu erityisesti sote-maakuntalakiin ja sote-maakuntien rahoituslakiin. Ohjaavatko sote-maakuntien rahoitusmalli ja sote-maakuntalain mukainen taloudenohjausmekanismi sote-maakuntien taloudenhoitoa tarkoituksenmukaisella tavalla?

-

9. Sote-maakuntalain 3 luvussa säädetään muun ohella sote-maakunnan lainanottovaltuudesta sekä investointien ohjauksesta koko julkisen talouden tasapainon huomioon ottavalla tavalla. Sote-maakunnille siirtyvien toimitilojen hallinnoinnista ei esitetä erikseen säädettäväksi. Turvaako ehdotettu investointien rahoitus- ja ohjausmalli tarpeellisten investointien toteuttamisen tarkoituksenmukaisella tavalla? Vastauksessa voi ottaa kantaa toimitilojen hallinnoinnin järjestämiseen paikallisella, alueellisella tai valtakunnallisella tasolla.

-

10. Maakuntalain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

32 § Lisäysehdotus: ministeri Saarikon toimeksiannosta tehdystä (2018) yleishyödyllisiä yhteisöjä sotejärjestelmässä koskevassa selvityksessä todetaan, että Jokaiseen maakuntaan on osana yhte-kertomusta laadittava julkinen lista maakunnassa tunnistetuista järjestölähtöisistä hyte-toiminnoista.

Lisäksi jokaisessa sote-maakunnassa tulisi olla virallinen yhteistyöelin sote-maakunnan ja järjestöjen yhteistyölle. Sote-maakunnan on kuultava vaikuttamistoimielimiä, ja otettava niiden kanta huomioon strategisessa päätöksenteossään koskien sosiaali- ja terveystalvvelujärjestelmää ja hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä.

11. Muut vapaamuotoiset huomiot maakuntalaista.

-

Kysymyksiä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaista

12. Muodostaako sote-järjestämislaki tarkoituksenmukaisen yleislain julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiselle?

-

13. Turvaavatko sote-järjestämislain säännökset sosiaali- ja terveystalvelujen yhdenvertaisen saatavuuden?

ei [On tärkeätä, että sote-maakuntien ja järjestöjen yhteistyön turvaamiseksi ja selkeyttämiseksi maakunnille kirjattaisiin sote-järjestämislakiin yhteistyövelvoite sekä varmistetaan sote-maakuntien mahdollisuus avustaa alueensa järjestöjen toimintaa.]

14. Varmistaako laissa esitetty tehtävien määrittely kunnan ja maakunnan osalta väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toteutumisen? ”

ei [On tärkeätä, että sote-maakuntien ja järjestöjen yhteistyön turvaamiseksi ja selkeyttämiseksi maakunnille kirjattaisiin sote-järjestämislakiin yhteistyövelvoite sekä varmistetaan sote-maakuntien mahdollisuus avustaa alueensa järjestöjen toimintaa.]

15. Turvaako 8 §:n sääntely sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuun toteutumisen riittävällä ja tarkoituksenmukaisella tavalla?

-

16. Onko 12 §:n sääntely ostopalvelujen hankkimisesta ja 12 a §:n sääntely vuokratyövoiman käytöstä tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

-

17. Ovatko 13 §:n mukaiset yksityistä palveluntuottajaa koskevat vaatimukset perusteltuja

-

18. Onko 16 §:n sääntely yksityisen palveluntuottajan alihankinnasta tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

-

19. Onko sote-maakuntien yhteistyöaluetta ja yhteistyösopimusta koskeva 33–36 §:n sääntely kokonaisuudessaan tarkoituksenmukainen?

-

20. Turvaako 37 §:n sääntely kaksikielisten sote-maakuntien yhteistyöstä osaltaan ruotsinkielisten palveluiden saatavuuden?

-

21. Onko 49 §:n sääntely valmiuskeskuksesta tarkoituksenmukainen ja perusteltu?

-

22. Minkä sote-maakunnan tehtäväksi tulisi säätää ruotsinkielisten palvelujen kehittämisen tukeminen (31 §) koko maassa?

-

23. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

24. Muut vapaamuotoiset huomiot sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaista.

-

Kysymyksiä pelastustoimen järjestämislaista

25. Lain 8 §:ssä ehdotetaan säädettävän pelastustoimen järjestämisen valtakunnallisista tavoitteista. Säännöksessä luetellaan asiat, jotka valtakunnallisissa strategisissa tavoitteissa on määriteltävä. Luettelo ei ole tyhjentävä. Ovatko säännöksessä luetellut kohdat tarkoituksenmukaisia?

-

26. Mikä pitäisi lisätä/mikä pitäisi poistaa?

-

27. Lain 13 §:ssä ehdotetaan säädettävän sote-maakunnan seuranta- ja arviointivelvollisuudesta. Lisäksi lain 16 §:ssä ehdotetaan säädettävän sote-maakunnan pelastustoimen omavalvonnasta. Onko sote-maakunnille ehdotettu seuranta-, arviointi- ja omavalvontakokonaisuus tarkoituksenmukainen?

-

28. Pelastustoimen järjestämislain 5 pykälässä säädetään tehtävien kokoaminen suurempiin kokonaisuuksiin, jos se on välttämätöntä palvelujen saatavuuden, yhdenmukaisuuden tai laadun turvaamiseksi taikka tehtävien vaativuuden tai niistä johtuvien suurten kustannusten perusteella. Ovatko säännöksessä esitetyt koottavat tehtävät perusteltuja?

-

29. Mitä kansainvälisessä pelastustoiminnassa hyödynnettäviä erityisresursseja (kalusto, muodostelmat) olisi tarkoituksenmukaista koota jonkun maakunnan/maakuntien hoidettavaksi?

-

30. Mitä kansainvälisen avunannon ja vastaanottamisen edellyttämiä toimintoja (hälyttäminen, varustaminen jne.) olisi tarkoituksenmukaista koota johonkin maakuntaan/maakuntiin ja jos kyllä, mihin maakuntaan/maakuntiin?

-

31. Pelastustoimen järjestämislain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

32. Muut vapaamuotoiset huomiot pelastustoimen järjestämislaista.

-

Kysymyksiä voimaanpanolaista

33. Sote-maakuntien aluejaon pohjana on kuntaperusteinen maakuntajako, josta säädetään voimaanpanolain 5 §:ssä. Onko ehdotettu aluejako tarkoituksenmukainen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen näkökulmasta?

-

34. Sote-maakuntarakennelain 3 §:n mukaan maakuntajako toimii nykyiseen tapaan myös muiden valtion aluejakojen perustana. Lisäksi maakuntajako toimii maakuntien liittojen toimialuejaon pohjana. Onko ehdotettu 5 §:n mukainen aluejako tarkoituksenmukainen muun aluehallinnon näkökulmasta?

-

35. Lakiehdotuksessa Etelä-Savon ja Pohjois-Savon maakuntia ehdotetaan muutettavaksi siten, että Enonkoski, Rantasalmi, Savonlinna ja Sulkava siirtyisivät Etelä-Savosta Pohjois-Savoon. Muutos vaikuttaa sekä sote-maakuntaan että valtion aluejakojen pohjana olevaan maakuntajakoon. Mihin maakuntaan näiden kuntien tulisi kuulua ja mitä vaikutuksia vaihtoehtoilla olisi lausunnonantajan toimintaa:

-

36. Lakiehdotuksessa Uudenmaan maakunnan alueella sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä vastaisi neljä sote-maakuntaa (Itä-Uusimaan sote-maakunta, Keski-Uusimaan sote-maakunta, Länsi-Uusimaan sote-maakunta, Vantaa-Keravan sote-maakunta) sekä Helsingin kaupunki, joka ei kuuluisi mihinkään sote-maakuntaan. Muiden aluejakojen osalta Uudenmaan nykyinen maakunta olisi yksi kokonaisuus. Onko ehdotettu sääntely aluejakojen näkökulmasta tarkoituksenmukainen?

-

37. Turvaako väliaikaisten toimielinten kokoonpano ja laissa säädetyt tehtävät uudistuksen toimeenpanon (7 - 8 §)?

-

38. Voimaanpanolain 4 luvun mukaan sairaanhoitopiirien ja erityishuoltopiirien kuntayhtymät, sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtäviin liittyvä kuntien ja eräiden kuntayhtymien irtain omaisuus, lomapalkkavelka ja sopimukset siirtyvät sote-maakunnille. Kuntien toimitilat ja kiinteistöt jäävät kuntien omistukseen. Onko omaisuusjärjestelyjä koskeva ratkaisu hyväksyttävä?

-

39. Voimaanpanolain 4 luvussa säädetään kuntien oikeudesta saada valtiolta korvaus uudistukseen liittyvien omaisuusjärjestelyjen aiheuttamista välittömistä kustannuksista sekä korvausmenettelystä. Korvaus kohdistuisi ensisijaisesti kunnille ja kuntayhtymille jääviin omaisuuseriin, esimerkiksi siirtymäajan jälkeen käytöstä poistuvien toimitilojen kustannuksiin. Onko kompensatiosääntely hyväksyttävä?

-

40. Voimaantulolain 17 §:n mukaan kunnallisia sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen palveluja tuottavissa organisaatioissa työskentelevä henkilöstö siirtyisi maakuntien palvelukseen liikkeenluovutuksen periaatteiden mukaisesti. Lisäksi henkilöstö, joka muualla kunnan hallinnossa tai tukipalveluissa tekee pääasiallisesti sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä, siirtyisi maakuntien palvelukseen. Onko henkilöstön siirtymisestä esitetty säädettäväksi henkilöstön aseman näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti?

-

41. Onko 28 §:n mukainen ulkoistamissopimusten mitättömyyttä koskeva sääntely perusteltu ja turvaako se osapuolten aseman riittävästi?

-

42. Turvaako Kärkullan toiminnan jakamista koskevat ehdotukset sen toiminnan jatkuvuuden sote-maakuntien toimintana?

-

43. Uudistus tulisi ehdotuksen mukaan voimaan vuoden 2023 alusta. Onko uudistus toteutettavissa uudistuksessa ehdotetussa aikataulussa?

-

44. Voimaantulolain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

45. Muut vapaamuotoiset huomiot voimaantulolaista.

-

Kysymyksiä maakuntien rahoituslaista

46. Valtio rahoittaa pääosin perustettavien sote-maakuntien toiminnan, eli vastuu sosiaali- ja terveystalouden ja pelastustoimen rahoittamisesta osoitetaan valtiolle. Onko ratkaisu uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta tarkoituksenmukainen?

-

47. Valtion rahoituksen taso kullekin varainhoitovuodelle perustuu lähtökohtaisesti sote-maakuntien edellisen vuoden laskennallisiin kustannuksiin. Valtion rahoituksen tasoa korotetaan vuosittain arvioidun palvelutarpeen muutoksen (7§), kustannustason (hintojen) (8 §), tehtävämuutosten (9 §) sekä toteutuneiden kustannusten perusteella (10 §). Palvelutarpeen muutoksen osalta esitykseen sisältyy valtion rahoituksen kasvua osittain hillitsevä tekijä siten, että arvioidusta tarpeen muutoksesta huomioidaan 80 %:n osuus kolmannesta vuodesta lähtien (36 §). Lisäksi sote-maakunnalla on oikeus lisärahoitukseen, edellyttäen, että lain 11 §:ssä tarkoitettut edellytykset täyttyvät. Onko sote-maakunnilla riittävät taloudelliset edellytykset suoriutua lakisääteisistä tehtävistä?

-

48. Ovatko sote-maakuntien valtion rahoituksen *sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien* rahoituksen määräytymistekijät (luku 3) ja niiden painokertoimet perusteltuja?

-

49. Ovatko sote-maakuntien valtion rahoituksen *pelastustoimen tehtävien* rahoituksen määräytymistekijät (luku 4) ja niiden painokertoimet perusteltuja?

-

a) Onko maakuntien rahoitukselle vuosille 2023–2029 esitetty siirtymäaika riittävä?

-

b) Onko toistaiseksi pysyvä enimmäismuutostasaus kannatettava?

-

51. Valtion rahoitus maksetaan sote-maakunnalle kuukausittain viimeistään kuukauden ensimmäisenä päivänä. Varainhoitovuoden tammikuussa ja kesäkuussa maksetaan molempina 2/12 koko vuoden rahoituksesta ja muina kuukausina jäljelle jäävä rahoitus yhtä suurina erinä (25 §). Sen lisäksi vuoden 2023 rahoituksen tammikuun maksuerästä puolet maksetaan sote-maakunnalle vuoden 2022 joulukuun 1 päivänä (37 §). Onko rahoituksen maksatuksen aikataulu maksuvalmiuden ja kassan hallinnan kannalta tarkoituksenmukainen?

-

52. Maakuntien rahoituslain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

53. Muut vapaamuotoiset huomiot maakuntien rahoituslaista.

-

Kuntien rahoitusta koskeva lainsäädäntö

54. Ovatko valtiosuusjärjestelmään esitetyt, sote-uudistuksesta aiheutuvien merkittävien kuntakohtaisten muutosten lieventämiseksi esitetyt tasausjärjestelyt hyväksyttäviä ja riittäviä (laki kunnan peruspalvelujen valtiosuudesta 29 ja 30 §)?

-

55. Ovatko valtiosuusstandardit sekä niiden painotukset yleisesti ottaen perusteltuja (laki kunnan peruspalvelujen valtiosuudesta, luku 2 sekä luonnos valtioneuvoston asetukseksi kunnan peruspalvelujen valtiosuudesta)?

-

56. Kuntien rahoitusta koskevan lainsäädännön pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

57. Muut vapaamuotoiset huomiot kuntien rahoitusta koskevasta lainsäädännöstä.

-

Verolainsäädäntö

58. Pidätkö maakuntien rahoituksen keräämiseksi esitettyjä verojärjestelmän muutoksia hyväksyttävänä?

-

59. Verolainsäädännön pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

60. Vapaamuotoiset huomiot verolainsäädännöstä.

-

Maakuntien ja kuntien henkilöstöä koskeva lainsäädäntö

61. Kunnallista henkilöstöä koskevan lainsäädännön soveltamisalaa ehdotetaan muutettavaksi koskemaan myös maakuntien henkilöstöä. Maakuntien työnantajaedunvalvontaa hoitaisi uudella lailla säädettävä Kunta- ja maakuntatyönantajat KT. Onko henkilöstön asemasta ja työnantajaedunvalvonnasta esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti?

-

62. Onko eläkkeiden rahoittamisesta esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti?

-

63. Vapaamuotoiset huomiot henkilöstön asemasta ja/tai työnantajaedunvalvonnasta sekä eläkkeistä.

-

Uusimaa-laki

64. Turvaako Uudenmaan erillislaki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen alueella yhdenvertaisesti muuhun maahan verrattuna?

-

65. Turvaavatko HUSin lakisääteisiä tehtäviä koskevat säännökset erikoissairaanhoidon järjestämisen sekä yliopistollisen sairaalan tutkimus-, kehittämis- ja opetustehtävät (5 §)?

66. Onko terveydenhuollon järjestämisvastuun jakautumisesta Uudellamaalla esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti (Uudenmaan sote-maakuntien ja Helsingin kaupungin ensisijainen järjestämisvastuu, HUSin lakisääteiset tehtävät ja HUS-järjestämissopimus; 4, 5 ja 10 §)?

-

67. Ovatko Helsingin kaupungin talouden eriyttämistä koskevat säännökset tarkoituksenmukaisia ja riittäviä turvaamaan toiminnan vertailtavuuden muuhun maahan nähden (5 luku)?

-

68. Uusimaa-lain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

8§ HUS-maakuntayhtymän tehtävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä

HUS-maakuntayhtymän on tarjottava asiantuntemusta ja tukea alueensa sote-maakunnille järjestämällä koulutusta, kokoamalla hyvinvointi- ja terveysseurantatietoja sekä levittämällä Uudenmaan sote-maakuntien ja Helsingin kaupungin käyttöön sairauksien ja ongelmien ehkäisyn näyttöön perustuvia toimintamalleja ja hyviä käytäntöjä. HUS-maakuntayhtymän on annettava asiantuntemusta ja tukea alueen kunnille hyvinvoinnin ja terveyden edistämistehtävissä siten, kuin sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 6 §:ssä säädetään sekä osallistuttava lain 7 §:ssä tarkoitetun hyvinvointikertomus- ja suunnitelman laatimiseen.

Tässä pykälässä tulisi huomioida järjestölähtöisen hyvinvointi- ja terveydenedistämistyön osaaminen ja asiantuntemus ottamalla järjestöt mukaan kumppaneina työhön.

69. Vapamuotoiset huomiot Uudenmaan erillislaista?

On tärkeää, että sote-järjestöt pääsevät mukaan HUS maakuntaryhmän ja siten Helsingin kaupungin hyvinvointisuunnitelmien ja hyvinvointiarvioiden tekemiseen. Yksinäisyys tulisi ottaa myös mukaan hyvinvointisuunnitelmiin. Haitallista yksinäisyyttä kokevat saavat palveluita pääasiassa kansalaisjärjestöiltä ja kansalaisjärjestöjen työn ollessa uhattuna tämänhetkisen hallituksen esityksen luonnoksen perusteella, ovat vaikutukset merkittäviä. Poikkeusolot nostivat yksinäisyyden ilmiön uudella tavalla esiin. Poikkeusolojen aikana järjestöjen kyky reagoida nopeasti ja ketterästi muuttuviin tarpeisiin tuli selkeästi esiin.

Yksinäisyys on keskeinen kansanterveyttä heikentävä ongelma, joka tulisi huomioida sote-uudistuksessa ja Uudenmaan erillislaissa paremmin. Vakavaa ja jatkuvaa yksinäisyyttä kokee 400 000 suomalaista. Yksinäisimpiä ovat nuoret aikuiset ja yli 70-vuotiaat suomalaiset. Kansanterveydellisesti yksinäisyys nähdään terveydellisten ongelmien, kuten verisuonisairauksien, ylipainon, liikunnan puutteen tai tupakoinnin kaltaisena yhteiskunnallisena ongelmana. (Saari 2016, Savikko ym. 2019). Tutkimuksissa on osoitettu, että yksinäisyydellä on vahva yhteys sekä subjektiiviseen että objektiiviseen terveydentilaan ja lisääntyneeseen sosiaali- ja terveyspalvelujen käyttöön (Andersson 1998, Gerst-Emerson & Jayawardhana 2015, Lyyra ym. 2019).

Yhteiskunnallisella tasolla yksinäisyys lisää hyvinvointi- ja terveyseroja, terveys- ja hyvinvointipalveluiden käyttö lisääntyy ja kaikenlainen eristäytyminen ja syrjäytyminen kasvavat

yhteiskunnassa. Yksinäisyydellä on monia suoria ja epäsuoria kustannuksia sen hyvinvointia vähentävien tekijöiden vuoksi.

Yksinäisyyden vähentämiseksi tarvitaan kokonaisvaltaisia toimintamalleja ja palveluohjausta. Palveluohjaus palvelukumppanuudessa on keskeisessä osassa sosiaali- ja terveydenhuollon uudistamisessa. Vakavuudestaan huolimatta yksinäisyys ei näy poliittisen päätöksenteon areenoilla, sen ratkaisusta ei vastuuteta ketään ja eri toimijoiden toimenpiteet sen vähentämiseksi ovat melko erillisiä. HelsinkiMissio esittää, että samat yksinäisyyttä mittaavat indikaattorit otetaan käyttöön HUS maakuntaryhmän hyvinvointiarvioihin- ja suunnitelmiin ja niitä tarkastellaan yhdessä järjestötoimijoiden kanssa. HUS maakuntaryhmää tulee velvoittaa perustamaan järjestöjen ja maakuntaryhmän välinen yhteistyöelin, jossa toimenpiteet hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi, myös yksinäisyyden vähentämiseksi, suunnitellaan ja päätetään yhdessä. Hyvinvointia ja terveyttä edistävää työtä tulee resursoida ja huolehtia siitä, että korjaava työ ei vie Helsingin kaupungin/Uudenmaan työpanosta.

Yleishallintoa koskevat lait

70. Yleishallintoa koskevien lakien pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

71. Vapaamuotoiset huomiot yleishallintoa koskevasta lainsäädännöstä.

-

Kysymyksiä sote-maakuntarakennelaista

72. Sote-maakuntarakennelaissa säädetään maakuntajaosta, joka toimii myös sote-maakuntien alueiden pohjana. Lisäksi laissa säädetään sote-maakuntien muuttamisesta, joka johtaa myös vastaavalla alueella maakuntajaon muutokseen. Onko esitetty sote-maakuntien ja niiden pohjana olevan maakuntajaon suhde sekä jaon muutosprosessi kriteereineen selkeä ja tarkoituksenmukainen ottaen huomioon maakuntajaon merkityksen muille aluejaoille?

-

73. Pidättekö esitettyjä edellytyksiä sote-maakuntien muuttamiseksi tarkoituksenmukaisena sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen näkökulmasta? (erityisesti sote-maakuntarakennelain 2, 5 ja 10 §:t)

-

74. Sote-maakuntarakennelain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

75. Muut vapaamuotoiset huomiot sote-maakuntarakennelaista.

-

Maakuntien ohjaus

76. Valtion ohjausta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon että pelastustoimen järjestämisessä vahvistettaisiin. Onko tämä uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta perusteltua?

-

77. Ministeriöt ja maakunta kävisivät vuotuiset neuvottelut, joissa tarkasteltaisiin maakunnan toimintaa ja taloutta toteumatietojen ja ennusteiden näkökulmasta. Lisäksi erilliset ohjausneuvottelut käytäisiin vuosittain yhteistyöaluekohtaisesti. Onko neuvottelujen tavoite ja käsiteltävä asiakokonaisuus tarkoituksenmukainen?

-

78. Maakuntien ja valtioneuvoston välille suunnitellaan ministeriöiden ja järjestämisvastuussa olevien tahojen vuorovaikutukseen perustuvaa aktiivista ohjausta, joka perustuisi avoimeen näkemysten ja tietojen vaihtoon sekä järjestäjien toiminnan ja talouden jatkuvaluonteiseen arviointiin. Onko ohjausmalli uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta perusteltu?

-

Uudistuksen vaikutukset

79. Vaikutusten arvioinnissa on kuvattu ehdotuksen keskeiset vaikutukset. Miltä osin vaikutusten arviointia olisi korjattava, tarkennettava tai täydennettävä?

Pidämme hyvänä, että mukana on myös osio 4.2.4.9 Vaikutukset järjestöihin 4.2.4.9 Valitettavasti tarkastelu on jäänyt kovin yleiselle tasolle. Tekstissä kuvataan lähinnä mahdollisuuksia, mutta ei mitään askelta siihen, että yhteistyöhön veloitettaisiin ja siitä sovittaisiin, ei ole otettu. Järjestöjen näkökulmasta tilanne ei siis selkiinny, ellei jopa hankaloidu uudistuksen myötä. Pyydämme, että järjestöjen keskeinen rooli erityisesti kannattelevana ja ennaltaehkäisevänä ja kansalaisten hyvinvointia edistävänä toimijana tunnustetaan pelastustoimen ohella myös muulla sote-kentällä. Myös vaikutukset järjestöjen rahoitus pohjaan tulisi huomioida järjestövaikutusten arviointiosiossa.

80. Onko uudistuksen muutuskustannukset tunnistettu ja arvioitu asianmukaisesti?

-

81. Uudistuksesta aiheutuvia ICT:n ja tiedonhallinnan muutuskustannuksia on arvioitu hallituksen esityksen vaikutusarvioinneissa edellisen vaalikauden maakunta- ja sote-valmistelussa tunnistettujen kustannusarvioiden perusteella. Millaisia tarkennuksia ja täydennyksiä nyt esitettyihin arvioihin tulisi tehdä?

-

82. Näkemysesne muista mahdollisista ICT- ja digiasioihin liittyvistä vaikutuksista ehdotetussa palvelurakenteessa?

-

a) vuosina 2021-2022?

-

b) vuosina 2023-2024?

-

c) vuodesta 2025 alkaen?

-

a) vuosina 2021-2022?

-

b) vuosina 2023-2024?

-

c) vuodesta 2025 alkaen?

-

85. a) Tulisiko arvionne mukaan sote-maakunnille siirtyviä hankintasopimuksia mitätöitymään järjestämisvastuuta ja ostopalveluja koskevan sääntelyn nojalla?

-

b) jos kyllä, mikä olisi mitätöityvien sopimusten euromääräinen arvo?

-

c) liittyisikö arvionne mukaan mitätöityviin sopimuksiin yksityisille palveluntuottajille hyödyttömiksi jääviä investointeja, mitä nämä välittömät hyödyttömäksi jäävät investoinnit olisivat ja kuinka suurista menetyksistä olisi kyse?

-

Uudistuksen toimeenpanon tuki

86. Mihin aiheisiin liittyvää valtakunnallista tukea katsotte tarvitsevanne sote- ja maakuntaudistuksen alueelliseen toteutukseen?

-

muuta, mitä?

-

Muut kysymykset

87. Mahdolliset ehdotukset käsitteen "sote-maakunta" korvaamiseksi jollain muulla käsitteellä.

-

88. Ehdotus sote-maakuntanne nimeksi.

-

89. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta.

HelsinkiMissio katsoo, että sote-uudistuksen vaikutukset yksinäisyyden vähentämiseen tulee arvioida paremmin.

Haitallista yksinäisyyttä kokevat saavat palveluita pääasiassa kansalaisjärjestöiltä ja kansalaisjärjestöjen työn ollessa uhattuna tämänhetkisen hallituksen esityksen luonnoksen perusteella, ovat vaikutukset merkittäviä. Poikkeusolot nostivat yksinäisyyden ilmiön uudella tavalla esiin. Poikkeusolojen aikana järjestöjen kyky reagoida nopeasti ja ketterästi muuttuviin tarpeisiin tuli selkeästi esiin.

Yksinäisyys on keskeinen kansanterveyttä heikentävä ongelma, joka tulisi huomioida sote-uudistuksessa paremmin. Vakavaa ja jatkuvaa yksinäisyyttä kokee 400 000 suomalaista. Yksinäisimpiä ovat nuoret aikuiset ja yli 70-vuotiaat suomalaiset. Kansanterveydellisesti yksinäisyys nähdään terveydellisten ongelmien, kuten verisuonisairauksien, ylipainon, liikunnan puutteen tai tupakoinnin kaltaisena yhteiskunnallisena ongelmana. (Saari 2016, Savikko ym. 2019). Tutkimuksissa on osoitettu, että yksinäisyydellä on vahva yhteys sekä subjektiiviseen että objektiiviseen terveydentilaan ja lisääntyneeseen sosiaali- ja terveyspalvelujen käyttöön (Andersson 1998, Gerst-Emerson & Jayawardhana 2015, Lyyra ym. 2019).

Yhteiskunnallisella tasolla yksinäisyys lisää hyvinvointi- ja terveyseroja, terveys- ja hyvinvointipalveluiden käyttö lisääntyy ja kaikenlainen eristäytyminen ja syrjäytyminen kasvavat yhteiskunnassa. Yksinäisyydellä on monia suoria ja epäsuoria kustannuksia sen hyvinvointia vähentävien tekijöiden vuoksi.

Yksinäisyyden vähentämiseksi tarvitaan kokonaisvaltaisia toimintamalleja ja palveluohjausta. Palveluohjaus palvelukumppanuudessa on keskeisessä osassa sosiaali- ja terveydenhuollon uudistamisessa. Vakavuudestaan huolimatta yksinäisyys ei näy poliittisen päätöksenteon areenoilla, sen ratkaisusta ei vastuuteta ketään ja eri toimijoiden toimenpiteet sen vähentämiseksi ovat melko erillisiä. HelsinkiMissio esittää, että samat yksinäisyyttä mittaavat indikaattorit otetaan käyttöön kuntien/maakuntien hyvinvointiarvioihin- ja suunnitelmiin ja niitä tarkastellaan yhdessä järjestötoimijoiden kanssa. Maakuntia/kuntia tulee velvoittaa perustamaan järjestöjen ja maakunnan/kuntien välinen yhteistyöelin, jossa toimenpiteet hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi, myös yksinäisyyden vähentämiseksi, suunnitellaan ja päätetään yhdessä. Hyvinvointia ja terveyttä edistävää työtä tulee resursoida ja huolehtia siitä, että korjaava työ ei vie maakunnan työpanosta.

Hyvinvointia ja terveyttä edistävää työtä tulee resursoida ja huolehtia siitä, että korjaava työ ei vie maakunnan työpanosta. Uudistuksen vaikutukset järjestöjen toimintaan voivat aiheuttaa vahinkoa hyvinvointivaltion mahdollisuuksiin rakentaa suomalaista hyvinvointia mikäli järjestöjen hyvinvointi- ja terveydenedistämistyötä ei resursoida riittävästi ja/tai järjestöjen osaamista ei hyödynnetä riittävästi.

90. Muut yksilöidyt säädösmuutosehdotukset.

-

Colliander Tuula
Helsinkimissio ry

Paakkolanvaara Hanna-Maria
Helsinkimissio ry